

ANONİM ŞİRKETLERDE DENETÇİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ DAVASI

Prof. Dr. Hayri BOZGEYİK *

Yakup MACİT **

Arş. Gör. Zehra AVCI ***

Öz

Anonim şirketlerde pay sahipliği ve şirket yönetimin birbirinden ayrılması, bunlar arasında bazı çıkar çatışmalarına yol açabilmektedir. Aynı şekilde, bu şirketlerde azlık pay sahiplerini, genelde azlığın hak ve taleplerine karşı kayıtsız olan çoğunluğun iradesine tabi kılmanın oldukça ağır sonuçları olabilmektedir. Çoğunluk ile azlık arasındaki menfaatlerin dengelenmesi anonim şirketlerde gündemde olan bir konudur. Çoğunluk ile azlığın çıkar çatışmasında, kanun koyucu, taraflar arasındaki menfaat dengesini sağlamaya yönelik birtakım haklar öngörmüştür. Azlığa tanınan haklardan birisi de denetçinin değışti-

* Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ankara, Türkiye
| Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt University Faculty of Law, Ankara, Türkiye.

✉ hbozgeyik@aybu.edu.tr • ORCID 0000-0002-9974-7459.

** Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Doktora Programı, Ankara, Türkiye | Ankara Yıldırım Beyazıt University Social Sciences Institute Private Law Doctorate Program, Ankara, Türkiye.

✉ yakup.macit@anayasa.gov.tr • ORCID 0000-0002-8836-5738.

*** Arş. Gör., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ankara, Türkiye
| Res. Asst., Ankara Yıldırım Beyazıt University Faculty of Law, Ankara, Türkiye.

✉ avcizehra@aybu.edu.tr • ORCID 0000-0003-1071-9740.

✉ **Atf Şekli** | Cite As: **BOZGEYİK**, Hayri/ **MACİT**, Yakup/ **AVCI**, Zehra: "Anonim Şirketlerde Denetçinin Değıştirilmesi Davası", SÜHFD, C. 32, S. 3, 2024, s. 1861-1888.

✉ **İntihal** | **Plagiarism**: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

✉ Bu eser Creative Commons Atf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

rilmesini talep hakkıdır (TTK 399). Çalışmamızda öncelikle, denetçinin değiştirilmesi davasına konu olan şirketlerin neler olduğu belirlenmiş, ardından denetçilerin nitelikleri üzerinde durularak, azlığın dava açma hakkına ilişkin şartlar ve uygulamada karşılaşılan sorunlar ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler

- Anonim Şirketler • Azlık • Denetim • Denetçi • Denetçinin Değiştirilmesi

THE AUDITOR REPLACEMENT ACTION IN JOINT STOCK COMPANIES

Abstract

The separation of shareholding and management in joint stock companies may lead to some conflicts of interest between them. Likewise, subjecting minority shareholders in these companies to the will of the majority, which is generally indifferent to the rights and demands of the minority, can have very serious consequences. Balancing the interests of the majority and the minority is a hot topic in joint stock companies. In the conflict of interest between the majority and the minority, the legislator has foreseen certain rights to ensure the balance of interests between the parties. One of the rights granted to the minority is the right to demand the replacement of the auditor (TTK 399). In our study, firstly, the companies that are subject to the lawsuit for the replacement of the auditor are determined, then the qualifications of the auditors are emphasised, and the conditions regarding the right of the minority to file a lawsuit and the problems encountered in practice are discussed.

Keywords

- Joint Stock Companies • Minority • Audit • Auditor • Replacement of Auditor

GİRİŞ

Pay sahipleri, yönetici ve alacaklılar gibi farklı çıkar gruplarını barındıran anonim şirketlerde, çoğunluk ve azlık arasında çeşitli menfaat çatışmaları söz konusu olabilmektedir. Bu durum pay sahipliği ve şirket yönetimin birbirinden ayrı olması nedeniyle ortaya çıkmaktadır¹.

Anonim şirketin çoğunluk ilkesi genel kurul faaliyetleri bakımından önemli olmaktadır. Zira toplantılarda oylar, sermaye payı oranına göre kullanılmakta ve kararlar buna göre alınmaktadır.

¹ KIRCA/ŞEHİRALİ ÇELİK/MANAVGAT, s. 254-255.

Ancak, anonim şirketlerde azlığı, şirketin kontrolünü elinde bulduran çoğunluğa karşı kayıtsız şartsız çoğunluk iradesine tabi kılmanın oldukça ağır sonuçları olabilmektedir. Bu nedenle, genelde çoğunluk olarak farklı menfaat grupları ile azlığın menfaatlerinin dengelemesi anonim şirketlerde sürekli gündeme gelen bir konu olmaktadır².

Türk Ticaret Kanunu'nda genellikle "azlık" kavramı kullanılmış³, yalnızca TTK 155'de "azınlık" ifadesine yer verilmiştir. Bu nedenle doktrinde bir görüş söz konusu kavramı azınlık⁴ diğer bir görüş ise azlık⁵ olarak kullanmayı tercih etmiştir. Çalışmamızda azlık kavramı kullanılmıştır.

Çoğunluk ile azlığın çıkar çatışmasında, kanun koyucu, taraflar arasındaki menfaat dengesini sağlamaya yönelik birtakım haklar öngörmüştür. "Azlık", halka açık veya kapalı anonim şirketlerde belli bir oranında paya sahip olan pay sahiplerini, "azlık hakları" ise azlık payına sahip olmaları itibariyle bu kişilere tanınmış olan hakları ifade etmektedir⁶. Azlık hakları halka açık şirketlerde sermayenin yirmide bir, kapalı şirketlerde ise onda birine sahip olan pay sahiplerine tanınmıştır (Örneğin, TTK 411/1; 420/1; 531/1).

Azlığa tanınan haklardan birisi de TTK 399'da düzenlenen "denetçinin değiştirilmesini talep etme hakkıdır. Kanunda bu hak, "görevden alma ve yeni denetçi atama davası" şeklinde tanımlanmıştır. Buna göre, Mahkeme (TTK 399/1), anonim şirketlerde sermayenin yüzde onunu, halka açık şirketlerde esas veya çıkarılmış sermayenin yüzde beşini oluşturan pay sahiplerinin istemi üzerine, ilgilileri ve seçilmiş denetçiyi dinleyerek, seçilmiş denetçinin şahsına ilişkin haklı bir sebebin gerek-

² GENCER, Hasan: Anonim Şirketlerde Azınlık ve Azınlık Hakları, Ankara 2019, s. 55; AYHAN, Rıza/ÇAĞLAR, Hayrettin/ÖZDAMAR, Mehmet: Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 5. Baskı, Ankara 2023, s. 321 vd.

³ Türk Ticaret Kanunu (TTK), 208, 360, 411, 486, Geçici 6.

⁴ PULAŞLI, Hasan: Şirketler Hukuku Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2015, s. 2002; BİLGİLİ, Fatih/DEMİRKAPI, Ertan: Şirketler Hukuku, Bursa 2013, s. 532; Doktrinde "azınlık" teriminin kullanılmasını, dil biliminde azlığın karşıtının "çokluk" olduğu, ancak TTK'da "çokluk" değil "çoğunluk" terimi kullanılması sebebiyle bunun karşıtı olarak "azınlık" teriminin kullanılması gerektiği savunulmuştur, ULUSOY, Erol: Anonim Şirketlerde Azınlık Pay Sahiplerinin Şirketten Çıkarılması, Anonim Şirketlerde Azınlık Hakları, Ulusoy, Erol (Editör), Ankara 2014.

⁵ TEKİNALP, Ünal: Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 4. Baskı, İstanbul 2015, s. 330; KENDİGELEN, Abuzer: Türk Ticaret Kanunu, 2. Baskı, İstanbul 2012, s. 311.

⁶ GENCER, s. 57.

tirmesi, özellikle de onun taraflı davrandığı yönünde bir kuşkunun varlığı hâlinde, başka bir denetçi atayabilir (TTK 399/4-b).

Anonim şirketlerde denetim, geniş anlamıyla, ortaklık iradesi ve ortaklığın hareket alanını sınırlandıran bütün işlevleri ifade etmektedir. Azlık hakları ve bireysel haklar da bu kapsamdadır. Dar anlamda denetim ise denetime yetkili kişi veya organların görev ve yetkilerini içermektedir⁷. Dar anlamda denetim, iç veya dış denetim olarak ikiye ayrılmaktadır. Denetim, TTK 397-406 arasında düzenlenmiştir. Burada öngörülen denetim sistemi, anonim şirketin faaliyet ve hesaplarının, genel kurul tarafından seçilen, bağımsız ve aynı zamanda kendi alanında uzman olan denetçiler vasıtasıyla denetlenmesi esasına dayanmaktadır⁸.

Azlığın denetçinin değiştirilmesi davasında üç temel unsur ön plana çıkmaktadır. İlk olarak, davanın süjelerinden birisi olan denetçi ve özellikleri, ikincisi dava açmaya ehil azlığın niteliği ve son olarak davanın konusu ve şartlarıdır. Çalışmamızda bu üç unsur incelenmeden önce, denetçinin değiştirilmesi davasına konu olan şirketlerin neler olduğu belirlenerek denetçilerin nitelikleri üzerinde durulacak, sonrasında azlığın dava açma hakkına ilişkin şartlar ve uygulamada karşılaşılabilecek sorunlar ele alınacaktır.

I. DAVANIN SÖZ KONUSU OLDUĞU ŞİRKETLER

Azlığın denetçinin değiştirilmesi davasına konu olan anonim şirketler TTK 397/4'de düzenlenen usule göre belirlenen bağımsız denetime tabi anonim şirketlerdir⁹. TTK 397/4 uyarınca denetime tabi olan anonim şirketlerin ve şirketler topluluğunun finansal tabloları denetçi tarafından, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunca yayımlanan uluslararası denetim standartlarıyla uyumlu Türkiye Denetim Standartlarına göre denetlenir. Yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu içinde yer alan finansal bilgilerin, denetlenen finansal tablo-

⁷ **BAHTİYAR**, Mehmet: Ortaklıklar Hukuku, 16. Baskı, İstanbul 2022, s. 246.

⁸ **KENDİGELEN**, s. 287.

⁹ TTK uyarınca Cumhurbaşkanı Kararıyla belirlenen şirketler, bağımsız denetim kapsamına alınmıştır. Bu kapsamda, 23.01.2013 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 2012/4213 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile hangi şirketlerin bağımsız denetime tabi olacağına ilişkin ilk düzenleme yapılmıştır. 06.04.2024 tarihli ve 32512 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanı Kararıyla, 6434 sayılı Bağımsız Denetime Tabi Şirketlerin Belirlenmesine Dair Cumhurbaşkanı Kararında aktif toplamı 150 milyon TL ve üzeri, yıllık net satış hasılatı 300 milyon TL ve üzeri, çalışan sayısı 150 kişi ve üzeri olan şirketlerin bağımsız denetime tabi olmaları belirlenmiştir.

lar ile tutarlı olup olmadığı ve gerçeği yansıtmıyıp yansıtmadığı da denetim kapsamı içindedir.

TTK 397/5'e göre bağımsız denetim dışında kalan anonim şirketler bu fıkra hükümlerine göre denetlenir. Denetime ilişkin usul ve esaslar ile bu fıkra uyarınca denetim yapacak denetçilerin niteliklerine, uyacakları etik ilkelere, görev ve yetkilerine, seçilmelerine, görevden alınmalarına veya ayrılmalarına; denetimin ve denetim raporlarının içeriğine ve raporun genel kurula sunulmasına ilişkin hususlar Cumhurbaşkanınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.¹⁰Kanunun denetçinin sorumluluğuna ilişkin hükümleri, bu fıkra uyarınca denetim yapacak denetçilere de kıyasen uygulanır. Bu açıdan denetçinin değiştirilmesi davası, bu nitelikteki anonim şirketler için söz konusu değildir.

II. DAVAYA KONU DENETÇİLER VE NİTELİKLERİ

Bağımsız denetime tabi anonim şirketler TTK 400'de belirlenen şartları taşıyan denetçiler tarafından denetlenir. Denetçilerin Kamu Gözetimi ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yetkilendirilmiş olması¹¹, bağımsız denetim şirketi ortaklıklarının da yeminli mali müşavir (YMM) veya serbest muhasebeci mali müşavir (SMMM) olması gerekmektedir.

Kanunda bağımsız denetçinin yanı sıra özel denetçi ile ilgili düzenlemelere de yer verilmiştir (TTK 438-444). Özel denetçi kanunun öngördüğü hâllerde belirli iş veya işlemlerin denetlenmesi için yetkilendirilen kişidir. Özel denetçinin bağımsız denetimde olduğu gibi SMMM veya YMM sıfatını taşıması gerekmez. Bağımsız denetçi kanunda öngörülen istisnalar dışında genel kurul tarafından seçilirken özel denetçi doğrudan mahkeme tarafından atanır¹². Özel denetçinin mahkeme tarafından atanması bunların bağımsızlığı konusunda yeterli güvenceyi sağ-

¹⁰ Bağımsız denetime tabi olmayan şirketlerin de denetlenmesiyle ilgili kanunda yapılan düzenleme 11/4/2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ancak o tarihten bu yana Cumhurbaşkanınca yönetmelik çıkarılmamıştır.

¹¹ Kamu Gözetimi Kurumu, bağımsız denetim ile ilgili konuları içeren *Bağımsız Denetim Yönetmeliği* 26/12/2012 tarihli ve 28509 sayılı Resmi Gazete'de yayımlamıştır. (<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121226-5.htm> (Erişim:22/11/2019))

¹² TOPÇUOĞLU, Metin: Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Bağımsız Denetçi ve Sorumluluğu, 2. Baskı, Ankara 2012, s. 60.

lamaktadır. Bu sebeple azlığın özel denetçinin değiştirilmesini dava hakkı bulunmamaktadır¹³.

Mahkeme denetçiyi TTK 399/6'da sayılan hallerde atayabilir¹⁴. Bu hallerde denetçi atama talebi şirket yönetim kurulu, tek başlarına yönetim kurulu üyeleri veya pay sahiplerinden herhangi birisi tarafından yapılmış olabilir.

Kanunda dava açma bakımından özel bir süre öngörülmemiştir. Bu konuda denetçinin seçilme nedenlerinin dikkate alınması gerekir. Örneğin butlana dayalı bir davada, dava açmaya ilişkin bir süre sınırı yoktur. Davacılar davayı şirket tüzel kişiliğine karşı açarlar. Dava pay sahibi tarafından veya yönetim kurulu üyelerinden biri tarafından açılmış ise şirketi yönetim kurulu temsil eder. Davanın yönetim kurulu tarafından açılması halinde, şirket mahkemenin atayacağı bir kayyım tarafından temsil edilir (TMK 427/4)¹⁵.

İnceleme konumuz olan azlığın denetçinin değiştirilmesini isteme davasının şirket genel kurulunca seçilen denetçiye karşı açılacak bir dava olduğu düşünülebilir. Ancak doktrinde TTK 399/6 gereği *mahkeme tarafından atanan denetçiye karşı* denetçinin görevden alınmasını gerektiren sebepler varsa TTK 399/4 gereği görevden alma davası açılacağı yönünde görüşler mevcuttur¹⁶. Kanaatimizce, TTK 399/6'de denetçilerin mahkeme tarafından atanmasında esas alınan kriterler ile inceleme konumuz olan TTK 399/4'de düzenlenen koşullar birbirinden farklıdır. Bu açıdan mahkemenin denetçi kararına karşı TTK 399/4'de belirtilen nedenlere dayanılarak dava açılmaması gerekir. Çünkü mahkeme tarafından atanacak denetçi ile ilgili TTK 399/4 kapsamında ileri sürülebilecek iddialar atama kararını veren mahkeme tarafından değerlendirilmesi pekâlâ mümkündür. Sonradan ortaya çıkan nedenlerle ilgili yine

¹³ DEMİRKAPI, Ertan: Anonim Şirketin Denetimine İlişkin Esaslar Işığında Azınlığın (Azlığın) Denetçinin Değiştirilmesini Dava Hakkı, Anonim Şirketlerde Azınlık Hakları, Ulusoy, Erol (Editör), Ankara 2014, s. 106; DEMİRKAPI, Ertan/MERİÇ, Nedim: Anonim Şirkette Denetçinin Değiştirilmesi Davasının Azınlık Tarafından Açılması Halinde Usul Hukukuna İlişkin Sorunlar, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 30 S. 2, Haziran 2014, s. 34.

¹⁴ TOPÇUOĞLU, s. 86.

¹⁵ ARI, Zekeriyya: Şirketler Hukuku, Karahan, Sami (Editör), 2. Baskı, Konya 2013, s. 477.

¹⁶ Bkz. TOPÇUOĞLU, 86; Aksi yönde görüş bkz. DEMİRKAPI, s. 112; ÖZKORKUT, Korkut: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Açısından Anonim Şirketlerde Bağımsız Denetim, Ankara 2013, s. 283.

kararı veren mahkemeden bu yönde talepte bulunulmasının mümkün olduğu söylenebilir.

III. DAVANIN ŞARTLARI

A. GENEL OLARAK

Denetçilerin seçimi ve görevden alınması kural olarak genel kurulun görev ve yetkileri arasında sayılmıştır (TTK 408/2-c). Denetçinin görevine şirketin başka bir organı tarafından son verilemez. Kural böyle olmakla birlikte belirli durumlarda denetçinin değiştirilmesine imkân tanınmıştır¹⁷. Denetçinin denetleme görevi, sadece başka bir denetçi atanması şartıyla mahkeme tarafından da sona erdirilebilir (TTK 399/2)¹⁸. Mahkemenin yeni denetçi belirlerken aynı anda veya daha sonra eski denetçinin görevine son vermesi kuralı denetçilerin bağımsızlığı ve baskı altında tutulmalarını önlemek için getirilen bir düzenlemedir¹⁹.

Denetçiyi değiştirme davası (denetçiyi görevden alma ve yeni denetçi atama davası) azlığa tanınan önemli haklardan birisidir. TTK 399/4'de denetçinin şahsına ilişkin haklı sebeplerin varlığı halinde görevden alınması ve yerine yeni denetçi atanması düzenlenmişken²⁰ TTK 399/6'da sermaye şirketinin denetçisiz kalmaması için mahkemece denetçi atanmasına ilişkin düzenleme yapılmıştır.

Denetçinin değiştirilmesi davası ile mevcut denetçinin görevine son verilmekte ve yerine yeni denetçi atanmaktadır. Bir inşai hak niteliğinde olduğundan buna ilişkin talep sadece dava yoluyla ileri sürülebilir. Bu yüzden bu davalar yenilik doğuran davalardır²¹.

Davacıların, TTK 399/4'e dayanarak görevden alma talebinde bulunabilmeleri için her şeyden önce usulüne uygun denetçinin seçilmiş ve seçim sürecinin hukuken tamamlanmış olması gerekir. Başka bir ifadeyle seçilen denetçinin hukuka uygun bir usulle seçilememesi halinde TTK

¹⁷ ARI, s. 484.

¹⁸ PULAŞLI, s. 478.

¹⁹ GENCER, s. 120.

²⁰ Doktrinde bazı yazarlar genel kabulün aksine konuyu yönetim kurulu ve azlığın denetim sözleşmesini feshi başlığı altında konuyu incelemiştir. Bkz. **BİLGİLİ//DEMİRKAPI**, s. 431; Bkz. **BİLGİLİ**, Fatih/**DEMİRKAPI**, Ertan: Şirketler Hukuku Dersleri, Bursa 2017, s.354. Bahtiyar, ortaklığın sözleşmeyi sona erdirmesi başlığını kullanmıştır. **BAHTİYAR**, s.224; Genelde yazarlar bu hakkı denetçinin görevden alınması ve yeni denetçi atama davası şeklinde ifade etmiştir.

²¹ **BARUT**, Halime: "6762 ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunlarında Anonim Ortaklıklarda Azınlık Hakları", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C. 1, S. 8, 2012, s. 168.

399/4 uyarınca dava açılmaz. Zaten TTK 399/6'da seçilme süreci tamamlanmamış denetçilerle ilgili farklı nedenlerle dava açma imkânı tanınmıştır. Örneğin denetçi seçimine ilişkin genel kurul kararının usulüne uygun yapılmadığı iddia edilerek iptali ya da butlanının talep edilmesi mümkündür. Bu durumda ortada usulüne uygun seçilmiş bir denetçi olmadığı için davanın TTK 399/6'ya göre açılıp sonuçlandırılması gerekecektir.

Denetçiyi görevden alma ve yenisi atama davasında değerlendirilmesi gereken bir diğer husus, yönetim kurulu tarafından genel kurulun onayına sunulan ve genel kurulca denetçi olarak seçilenlerin durumudur. Bazı yazarlara göre, TTK 399/9'a göre yönetim kurulunca geçici olarak seçilen ve onaylanan denetçiler hakkında da aynı maddenin 4. fıkrası gereği dava açılabilmesi mümkündür²². Buna göre, genel kurul tarafından onaylama yapılmadan davanın açılıp açılmayacağı ile ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak yönetim kurulu tarafından denetçi seçimi yapıldığında bu yönde bir dava açılma imkânı tanınması yerinde olabilir. Nitekim genel kurul tarafından yönetim kurulu kararı onaylanana kadar denetçinin faaliyette bulunması mümkündür. Bu açıdan ilgililere yönetim kurulu kararı ile dava açma hakkı tanınmalıdır. Özellikle azlığa bu yönde bir hak tanınmasının gerekliliği daha önemlidir.

Yukarıda açıkladığımız üzere TTK 399/a göre mahkemece denetçinin atanması sırasında 4. fıkrada öngörülen *denetçinin şahsına ilişkin haklı sebep ve taraflı davranma iddiası* taraflarca dile getirilebilir ve mahkemece bu husus değerlendirilebilir. Atama kararından sonra ortaya çıkan yeni durumlar dahi mahkemece değerlendirilebilir. Bu usul ekonomisi açısından da tutarlı ve yerinde bir yaklaşımdır.

B. AZLIĞA İLİŞKİN ŞARTLAR

TTK 399/4'de düzenlenen denetçiyi görevden alma ve yenisinin ataması davasını şirket yönetim kurulu veya "sermayenin yüzde onunu, halka açık şirketlerde esas veya çıkarılmış sermayenin yüzde beşini"²³ oluşturan azlık pay sahipleri açabileceklerdir. Söz konusu dava açmaya yetkili kişiler ya da grup sınırlı olarak sayılmıştır. Maddenin gerekçesine

²² DEMİRKAPI, s. 115.

²³ TTK'nın diğer bütün maddelerinde (411, 420, 439, 531, 559) hep "sermayenin onda biri ve halka açık şirketlerde yirmide biri" şeklinde bir oran belirtildiği halde sadece bu maddede farklı bir oran kullanılmasının yeknesaklığın sağlanması açısından eksiklik olduğu yönünde, bkz. KENDİGELEN, s. 292.

göre bu kişiler ile azlık sayısının oransal olarak esas sözleşme ile yükseltilmesi mümkün değildir.²⁴ Aksi çıkarımla esas sözleşme ile bu sayının oransal olarak düşürülmesi söz konusu olabilir²⁵. Azlığa ilişkin kanunun belirlediği oranın hafifletilmesi, örneğin kapalı anonim şirketlerde “sermayenin yüzde yedisini” oluşturan pay sahiplerinin bu davayı açabileceğinin belirtilmesi TTK’nın emredici hükümler ilkesi sebebiyle tartışılmıştır. Şöyle ki, azlık haklarının kullanılmasında kanun koyucu bazı hükümlerde sermaye oranını belirlerken “*en az*” ibaresini kullanmıştır (TTK 411, 439, 531). Bazı hükümlerde ise “*en az*” ibaresine yer vermemiş, sadece oranı belirtmiş veya oran da belirtmeksizin azlıktan bahsetmiştir (TTK m. 360, 420, 486, 559). Azlığın genel kurulu toplantıya çağırmasına ilişkin TTK 411’de ise “*esas sözleşmeyle, çağrı hakkı daha az sayıda paya sahip pay sahiplerine tanınabilir.*” denilerek azlık oranının hafifletilmesine açıkça izin verilmiştir. Doktrinde bir görüş TTK 340 bağlamında bir hükümde azlık hakkına ilişkin verilmiş bir iznin tüm azlık haklarının kullanılmasında oranın esas sözleşmeyle hafifletilebileceği anlamı çıkmaya çağı²⁶, diğer bir görüş ise bazı azınlık hakları bakımından geçerli olan sonucun, diğer azınlık hakları için de tanınmasının gerekliliği; azınlık haklarının tanınma amacının bunu haklı kıldığını ve zamanla Kanun’da belirtilen oranların azınlık lehine değiştirilebileceğini savunmaktadır²⁷.

Yönetim kurulu üyelerinin ve pay sahiplerinin ise denetçinin görevden alınmasını ve başka bir denetçinin atanmasını talep hakkı bulunmamaktadır²⁸. Azlığın dava hakkına sahip olabilmesi için, seçimin yapıldığı genel kurul toplantısından geriye doğru en az üç aydan beri pay sahibi olması/olmaları gerekir. Bunun ispatı zor olmasa gerektir. Bu

²⁴ TTK 399 gerekçesi Madde [https://mevzuat.tbmm.gov.tr/Kanun/KanunDetay? Yasama-KanunId=f72877be-1e9f-037b-e050-007f01005610&kanunNumarasi=6102#step-2](https://mevzuat.tbmm.gov.tr/Kanun/KanunDetay?Yasama-KanunId=f72877be-1e9f-037b-e050-007f01005610&kanunNumarasi=6102#step-2) adresinden erişilmiştir. ET. 1/8/2024. Ayrıca Bkz. KARASU, Rauf: Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2015, s. 54.

²⁵ KÖKSAL, s. 378;

²⁶ KOÇAK, Mahmut Arif: “Denetçinin Görevden Alınması ve Yeni Denetçi Atanması Davası”, Ord.Prof. Dr. Şevket Memed Ali Bilgişin’in Anısına Armağan, İstanbul 2021, s. 496.

²⁷ HELVACI Mehmet; : “Anonim Ortaklıkta Ticaret Kanunundan Kaynaklanan Azınlık Haklarının Hukuki Niteliği ve Tanımı”, Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Armağan, İstanbul, 1998, s. 302.

²⁸ AKSOY, Mehmet Ali / AKSOY, Emine Ebru: “Ticaret Kanunu Kapsamında Sermaye Şirketlerinde Bağımsız Denetim”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 2, 2017, s.35.

şart davacı olan tüm pay sahipleri açısından geçerli olduğu gibi davacı azlığın birden fazla pay sahibinden oluşması durumunda dahi her bir paydaş açısından şartın yerine getirilmesi gerekir. Bu koşulların gerçekleşip gerçekleşmediği hâkim tarafından re'sen dikkate alınır.

Azlığın dava açabilmesi için genel kurulun denetçi seçiminde oy vererek karşı oyunu tutanağa geçirtmiş olması gerekir (TTK 399/5). Seçimde olumsuz oy verme ve karşı oyu tutanağa geçirme şartı genel kurul kararına karşı pay sahibi tarafından açılan iptal davası ile aynı özelliklere sahiptir. Muhalefette gerekçe bulunup bulunmamasının dava şartı olarak dikkate alınmaması gerekir²⁹.

Azlık açısından öngörülen bu sınırlamaların nedeni hükmün gerekçesinde belirtilmemiştir. Haklı sebeplerle denetçilerin görevden alınmasındaki menfaat sadece azlığın değil şirketin de menfaatidir. Bu nedenle azlığın dava açma hakkına getirilen sınırlamaların yerinde olmadığı kabul edilebilir³⁰. Ancak, azlık ve şirket menfaatinin bu noktada birleştiği düşünülebilirse de azlığa herhangi bir şarta bağlı olmadan dava açma hakkı tanınması azlık tahakkümüne yol açabileceğinden genel sınırlamanın yerinde bir yaklaşım olduğu söylenebilir.

C. DAVAYA İLİŞKİN ŞARTLAR

1. Esasa İlişkin Şartlar

Denetçiyi görevden alma ve yeni denetçi atama davasının esasına yönelik en önemli mesele *haklı neden* olgusudur. Haklı nedenin varlığı her olayın koşullarında hâkim tarafından değerlendirilir. Dava ancak denetçinin şahsına ilişkin haklı bir nedenin varlığında açılacaktır. Kanunda haklı nedenle ilgili tanım yapılmamıştır.

Denetçi ancak haklı sebepler mevcutsa mahkeme tarafından görevden alınabilir³¹. Denetçinin görevden alınması için yeni denetçinin görevlendirilmiş olması gerekir. Şirkette eğer tek denetçi mevcutsa mahkeme eş zamanlı olarak görevden alma ve atama kararı verecektir³².

Kanunda haklı nedenlerin ne olduğu açıklanmamıştır. Ancak haklı nedenin denetçinin şahsına yönelik olması ve taraflı davrandığı yönün-

²⁹ DEMİRKAPI, s. 119.

³⁰ MEMİŞ, Tekin: Şirketler Hukukunda Denetim, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVI, S. 3-4, 2012, s. 151-186, s. 184.

³¹ POROY, Reha /TEKİNALP, Ünal /ÇAMOĞLU, Ersin, Ortaklıklar Hukuku - I, İstanbul 2014, s.464; DEMİRKAPI/MERİÇ, s. 60.

³² ÜÇİŞİK, Güzin/ÇELİK, Aydın: Anonim Ortaklıklar Hukuku, 1. Cilt, Ankara 2013, s. 651.

de bir kuşkunun bulunması gerekir. Bazı yazarlara göre, denetçinin kişiliğinden doğan, devamlı hastalık, kaza vs. sebeple denetçinin çalışmaması, ehliyetini yitirmesi görevini ifa edememesi gibi hususlar³³ haklı neden olabileceği gibi denetçinin taraflı davrandığı şüphesi de dava nedeni olabilir³⁴.

Kanunda denetçinin taraflı davranması, şahsından kaynaklanan bir neden olarak görülmüştür. Denetçinin kişiliği ile ilgili sebepler sınırlayıcı olmayıp kanun gerekçesinde denetçinin mesleki yetersizliği, tarafsız olmayışı veya denetime gerektiği kadar zaman ayıramaması gibi haller denetçinin şahsından kaynaklanan sebepler olarak gösterilebilir³⁵.

Alman Ticaret Kanuna göre (HGB § 318/6) denetçi, kabul edilmiş bir denetim işini ancak haklı bir nedenin varlığı halinde feshedebilecektir. Fesih hakkı yalnızca denetçiye tanınmıştır. Denetim raporunun içeriği, sınırlamaları veya reddi konusunda görüş ayrılıklarının olması önemli bir neden sayılmamalıdır (HGB § 319). Örneğin denetçinin ciddi bir şekilde hastalanması veya denetim sırasında denetimi gerçekleştirmek için gerekli bilgiye sahip olmadığını ve bu sorunu çözemeyeceğinin farkına varması durumunda ortaya çıkar. Denetlenen şirketin veya organlarından birinin suç teşkil eden bir faaliyeti tespit etmesi de önemli bir sebep olarak görülebilir.

Kanun'un gerekçesinde nelerin haklı neden olarak değerlendirilebileceği konusunda örnekler verilmiştir³⁶. Kuşkusuz her olayın özelliğine göre birçok neden bu kapsamda değerlendirilebilir.

a. Tarafsızlık

TTK 400'de denetçi olabilecek kişilerin nitelikleri sayılırken temel alınan kıstasın amacının tarafsızlığı sağlamak olduğu görülür. Tarafsız-

³³ Bu kapsamda ele alınabilecek ve alınmayacak farklı kişisel sebepler için bkz. **YAVUZ, Mustafa**: "Sermaye Şirketlerinde Denetçinin Görevden Alınması ve Yerine Denetçi Atanması İçin Ortakların Dava Açabilme Hakkı" Vergi Dünyası, C. 41, S. 481, Eylül 2021, s. 87.

³⁴ **DEMİRKAPI**, s. 127-128; **POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU**, s. 465.

³⁵ **DEMİRKAPI/BİLGİLİ**, s. 433-434.

³⁶ Kanun koyucu madde gerekçesinde meslekî yetersizliği yani denetleme elemanlarının bilgilerindeki, okul sonrası uyum eğitimlerindeki noksanlık, yardımcı eleman, uzman, cihaz donanımı eksikliği, itibar kaybını haklı sebebe örnek göstermiştir. Gerekçeye göre denetçinin çalışma tarzı, şirkete zaman ayıramaması, bilgi sızdırması, taraf tutması da haklı sebep sayılır. Ancak, görüş ayrılıklarının haklı sebep olarak sayılmasının somut olayın desteklemesi halinde kabul edilebileceği belirtilmiştir.

lık, TTK 399/4'de geçen haklı neden içerisinde değerlendirilebilse de kapsamı daha geniştir.

Denetçinin şirkete karşı objektif hareket etmesini engelleyecek birtakım davranışlar içerisinde girmesi, tarafsız olmaması veya tarafsız davranmayacağı yönünde şüpheler olması, bu davranışlar tamamen dürüstlük kuralına aykırı olmasa da bu ihtimali ortaya çıkarması, ancak bunun tamamen soyut olmayıp bu yönde birtakım emarelerin ortaya çıkmış olması³⁷, haklı sebep için yeterli görülebilir.

Alman Ticaret Kanunu'nda (HGB § 319) denetçi olarak görev alamayacak haller sayılmıştır. Bu kapsamda denetçinin ticari, kişisel ve mali irtibatlarının yansız hareket etme ilkesine gölge düşürecek nitelikte olması halinde denetçi denetim faaliyetini icra edemeyecektir.³⁸ Dolayısıyla bu tespit tarafsızlık açısından haklı neden kavramının kapsamının belirlenmesinde ölçüt olarak değerlendirilebilir. Alman Ticaret Kanunu'nun 318. maddesinin üçüncü fıkrasında taahhüt edilen sermayenin yirmide birine veya 500.000 Euro piyasa değerine tekabül eden hissedarların talebi üzerine 319. maddede sayılan bazı haller gerekçe gösterilerek denetçinin değiştirilmesi ve başka bir denetçi atanmasını talep edebilecekleri belirtilmiştir.

Kanunun denetçiye izin verdiği faaliyetler haklı neden içerisinde değerlendirilemez. Örneğin denetçinin önceki yılın denetim raporunu hazırlaması, denetçi ile şirket arasındaki görüş ayrılıkları bu kapsamda görülemez. Değiştirme davası esasen denetçinin tarafsız ve dürüst davranma yükümlülüğüne riayet edip etmediğinin denetlenmesine imkân veren bir yoldur. Burada tarafsız ve dürüstlüğe aykırı davranmanın ispatı şart değildir. Bu yöndeki bir kuşkunun varlığının ortaya konulması yeterlidir³⁹.

³⁷ **BAHTİYAR**, Mehmet: Türkiye Barolar Birliği Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Toplantıları I-II-III, Ankara 2008, s.843; **KARAMAN/COŞGUN**, Özlem: "Anonim Şirketlerde Denetçi Seçimine İlişkin Genel Kurul Kararının İptali, Hükümsüzlüğü, Görevden Alınma Davası ve Yeni Denetçinin Seçimi" Terazi Hukuk Dergisi, S: 198, Şubat 2023, s. 59.

³⁸ **EBKE**, Werner F.: Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch: HGB, Band 4: Drittes Buch Handelsbücher §§ 238-342r HGB, München 2024, § 319 Rn. 7; **HOPT**, Klau, s.23s J.: Handelsgesetzbuch, Band: 9, München 2024, HGB § 319 Rn. 4, 4a; **BAŞER DOĞAN**, Zehra: Türk ve Alman Hukukunda Anonim Şirketlerde Denetçinin Sır Saklama Yükümlülüğü, Ankara 2018, s. 71.

³⁹ **DEMİRKAPI**, s. 128-129; **DEMİRKAPI/MERİÇ**, s. 60; **ARI**, Zekeriyya: Anonim Şirketlerde Denetçi Sorumluluğunun Sınırlanması, Ankara 2012, s. 118.

b. Bilgi Yetersizliği

Kanun gerekçesinde denetçinin mesleki anlamda yetersizliği ile ilgili örnekleyici açıklamalarda bulunulmuştur. Buna göre denetleme elemanlarının bilgi, okul sonrası uyum eğitimlerindeki noksanlık, haklı nedenler içerisinde görülmüştür.

Bu kapsama giren hususlar yargılama sırasında mahkeme tarafından değerlendirilir. Denetçinin mesleki anlamda yetersizliğinin tespiti oldukça zordur. Özellikle ilk kez denetçi olarak seçilenlerle ilgili *mesleki yetersizlik* argümanının ileri sürülmesi için denetçinin bu durumunu ortaya koyan faaliyetlerinin tespiti gerekir. Bunun mümkün olmadığını iddia etmek de pek yerinde değildir⁴⁰. Denetçinin başka bir şirketle ilgili denetim faaliyetlerinde tespit edilen olumsuzluklarının mevcut şirketin denetim faaliyetleri açısından da sorun oluşturabilmesi mümkündür.

Şirketin yürüttüğü faaliyetin teknik niteliği ve bunun denetiminin, denetçilerin farklı özelliklere sahip olmasını gerektirmesi, mesleki yetersizlik kapsamında haklı neden oluşturabileceği ileri sürülmüş ise de⁴¹, kanaatimizce denetçinin seçilme yeterliliği mevzuatta düzenlenmiş olup bu şartları taşıyan gerçek ya da tüzel kişilerin yeterli formasyona sahip oldukları kabul edilir. Bunun yanında denetlemenin faaliyet ve kapsamı da mevzuatta belirlenmiştir. Anılan örneklerin mesleki yetersizlik kapsamında ileri sürülmesi mümkün görünmemektedir.

c. Donanım Yetersizliği

Madde gerekçesinde denetçinin yardımcı eleman, uzman, cihaz, donanım eksikliği gibi nedenlerden bahsedilmiştir. Yukarıda izah edildiği gibi bu durum her olayın özelliğine göre değerlendirilecektir. Gerçekten denetçinin denetleme faaliyetini icra etmesi için sahip olduğu iş gücü ve donanımı, denetleyeceği şirketlerin sayı ve kapsam itibarıyla büyük olması karşısında yetersiz olduğu ileri sürülebilir. Ancak bu iddiaların somut bir temele dayandırılması oldukça zordur. Aynı durum denetçinin hastalığı, elemanlarının geçici ya da sürekli olarak azalması halinde de söz konusu olabilir⁴².

⁴⁰ DEMİRKAPI, s. 129. Yazar, denetçinin bu sıfatı elde etmesi için belirli bir meslek mensubu olması yanında mesleki formasyona sahip olmasını zorunlu kıldığını bu iddianın gerekçede zikredilmesinin pek uygun olmadığını ileri sürmüştür.

⁴¹ DEMİRKAPI, s. 130.

⁴² DEMİRKAPI, s. 130; DEMİRKAPI/MERİÇ, s. 60.

Esasen denetçinin donanım ve işgücü açısından denetim fonksiyonunu icra edebilecek yeterlilikte olup olmadığının seçimden önce şirket tarafından değerlendirilmesi gerekir. Şirketin bu yönüyle yeterli olup olmadığı objektif olarak tespit edilebilir niteliktedir. Dolayısıyla bu kapsamda ileri sürülebilecek iddiaların denetçi seçiminden önce dikkatli bir araştırma yapılarak önüne geçilmesi mümkündür.

Denetçinin şirketle ilgilenmemesi, denetim işine yeterince zaman ayırmaması veya elde ettiği bilgileri başkasına sızdırması da haklı sebep sayılabilir (Gerekçe TTK 399/4). Ancak görüş ayrılıkları somut olay çerçevesinde ispatlanıyorsa kabul edilebilir. Yine denetçinin devamlı hastalık, kaza ve benzeri sebeplerle görevini ifa edememesi de haklı neden olarak görülebilir⁴³.

d. Yükümlülükler Aykırı Davranışlar

TTK 399/4'ün gerekçesinde haklı sebep olarak sayılan haller, denetçinin denetim faaliyetini yerine getirmesini engelleyecek nitelikteki kişisel kusurlu davranışlarıyla ilgilidir. Gerekçede geçen *itibar kaybı* da bu davranışların doğal bir sonucudur. Ancak farklı davranış biçimleri de denetçinin itibar kaybına yol açabilir. Denetçilik faaliyeti dışında denetçinin güvenilirliğinin sorgulanmasına yol açabilecek davranışlar bu kapsamda değerlendirilebilir. Denetçinin borcu nedeniyle hakkında icra takibi başlatılması, malvarlığına tedbir konulması ya da haczedilmesi gibi durumlar buna örnek olarak gösterilebilir.

TTK 404'de denetçi ve denetçi yardımcıları ile denetim yapılmasına yardımcı olan temsilcilerin sır saklamakla yükümlü oldukları belirtilmiştir. Bahsedilen kişiler denetim faaliyeti sırasında şirketle ilgili edindikleri sır niteliğindeki bilgileri izinsiz olarak kullanamazlar. Bu bilgilerin başkalarının eline geçmemesi için gerekli özeni göstermeleri gerekir. Özellikle şirketin üçüncü kişilerin öğrenmesini istemediği bilgiler bu kapsamda değerlendirilebilir⁴⁴. Gerçekten şirketin mali yapısına vakıf olan denetçilerin şirket açısından mahrem sayılabilecek bilgilere sahip olmaları mümkündür. Bu yönüyle sır saklama yükümlülüğüne aykırı davranışlar denetçinin değiştirilmesi için yeterli bir neden olarak kabul edilir. Sır saklama yükümlülüğü ile ilgili denetçi hakkında soruş-

⁴³ ÜÇİŞİK//ÇELİK, s. 651.

⁴⁴ BAŞER DOĞAN, s. 78-79.

turma başlatılmış olması da denetçinin değiştirilmesi için yeterli bir sebep olarak kabul edilmelidir⁴⁵.

2. Usule İlişkin Şartlar

Medeni usul hukukunda, çekişmeli ve çekişmesiz yargı işleri olarak yapılan tasnif daha çok yargılamanın davacı ve davalı temelinde yürütülmesiyle ilgilidir. Her davada olduğu gibi kanun, denetçinin değiştirilmesi davasında davacı sıfatını taşıyanların, şirketin yönetim kurulu ve kanunda belirtilen oranlara sahip azlık olduğunu hükme bağlamıştır. Kanun'un gerekçesinde *“mahkemeye başvurmaya yetkili olanların, sınırlı sayı ilkesine göre gösterildiği, esas sözleşme ile yetkililer çevresinin genişletilemeyeceği ve azlığa ilişkin yüzdelerin yükseltileme yönünde değiştirilemeyeceği, başvuruda bulunacakların ayrıca fıkranın son cümlesindeki şartları taşımaları gerektiği”* ifade edilmiştir.

Kanun koyucunun davacı olarak belirlediği süjelerin sayı ve niteliği ile ilgili kısıtlayıcı bir yaklaşım benimsediği anlaşılmaktadır⁴⁶. Gerçekcede, dava açma hakkına sahip azlığın oranının esas sözleşme ile yükseltilemeyeceği ifade edilmiştir. Kuşkusuz bu durum azlığın korunması kaygısından kaynaklanan bir yaklaşımın sonucudur.

Davacı sıfatını taşıyan azlığın niteliği ile ilgili açıklamalar önceki bölümde yapılmıştır⁴⁷. Anılan şartları haiz azlığın dava süresince bu niteliği kaybetmemesi gerekir. Davacı azlığın içerisinde yer alan pay sahiplerinin ya da tek başına kanunda öngörülen oranı karşılayan azlık pay sahibinin, bu sıfatını dava açıldıktan sonra kaybetmesi hâlinde taraf sıfatının ne olacağı belirsizdir. Pay sahipliği sıfatı sona eren bir kişinin davanın devamında hukuki yararı bulunduğunu ispat etmesi halinde taraf sıfatının devam etmesi gerektiği düşünülebilir. Esasen bu davada davacı sıfatı paya değil pay sahipliğine verilmiştir. Çünkü kanunda belli bir süre pay sahibi olanlara dava açma hakkı tanınmaktadır. Ancak kişinin dava açıldığında mevcut pay sahipliği, yargılama devam ederken sona erse dahi dava sonucunda verilecek karar ileride talep edebileceği birtakım haklar açısından belirleyici rol oynayacaksa davaya devam edebilmesine imkân tanınması gerekir. Bunun gibi, yeni pay sahibi olan kişinin davaya katılmasının mümkün olup olmadığı da düşünülebilir. Yukarıda ifade edildiği gibi dava hakkı pay sahipliğine dayandığı için

⁴⁵ DEMİRKAPI, s. 131

⁴⁶ KARAMAN/COŞGUN, s. 60.

⁴⁷ Bkz. yuk. “B. Azlığa İlişkin Şartlar” başlığı altında yapılan açıklamalar.

şirkette yeni pay sahibi olanlar için en az üç aydan beri pay sahibi olma şartı gerçekleşmediğinden davacı sıfatı kazanılmayacaktır. Bu durumda davanın usulden reddi gibi bir sonuç ortaya çıkacaktır ki bu kanunun amacına uygun olmayacaktır. Bu görüşün aksi de savunulabilir. Pay sahipliği davacı sıfatı için belirleyici unursa pay sahibinin değişmesi halinde yeni gelen pay sahibinin davaya devam edebilmesi gerektiği azlığın korunması ilkesine uygun bir yaklaşımdır.

Şirkette daha önce de pay sahibi olmasına rağmen yeterli orana sahip olmayan bir hissedar başka hisseleri satın almak suretiyle dava açma hakkını elde ederse durumun ne olacağı konusunda ise kanaatimizce dava açma hakkını sağlayan orana genel kurul kararından önceki üç aylık süre içerisinde ulaşılması halinde azlığın dava açamaması gerekir⁴⁸.

Davalı sıfatına kimlerin sahip olduğu kanunda açıkça belirtilmemiştir. Ancak maddede geçen *“ilgililer ve seçilmiş denetçiyi dinleyerek seçilmiş denetçinin şahsına ilişkin haklı bir sebebin gerektirmesi özellikle de onun taraflı davrandığı yönünde bir kuşkunun varlığı halinde”* ifadelerinden davanın denetçiye karşı açılacağı anlaşılmaktadır⁴⁹. Kanun koyucu mahkemenin denetçiyi dinlemeden karar veremeyeceği yönünde TTK 399/4’te özel bir düzenleme yapmayı, seçilmiş denetçinin davada davalı sıfatını haiz olması sebebiyle gerekli görmemiştir⁵⁰.

Şirket genel kurulunca birden fazla denetçi seçilmişse ve bunların tamamının değiştirilmesi talep edilmişse davanın tüm denetçilere karşı açılması gerekir. Birden fazla denetçi ortak faaliyet yürütüyorsa ya da haklı sebep tüm denetçiler için ortak nitelik taşıyorsa denetçilerin tamamının değiştirilmesi talep edilebilir. Şirketin davadaki sıfatı konusunda ise kanaatimizce denetçinin değiştirilmesi şirketin hukuki menfaatlerini doğrudan etkileyeceğinden davanın şirkete ihbar edilmesi gerektiği söylenebilir.

⁴⁸ **KENDİGELEN**, Abuzer: Yeni Türk Ticaret Kanunu: Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 3. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016, s. 293; Karşı yönde, dava açma tarihinden itibaren geriye doğru üç aylık sürede azlık sıfatına sahip olmaya gerek olmadığı, pay sahibi olmanın yeterli olduğu yönünde bkz. **KOÇAK**, s. 505.

⁴⁹ Aynı yönde, bkz. **DEMİRKAPI/MERİÇ**, s. 56.

⁵⁰ **KARAMAN COŞGUN**, s. 60.

Yeni denetçi ataması davasında öncelikli muhatap şirkettir. Seçilen denetçinin bu taleple ilgili doğrudan hukuksal bir menfaati yoktur. O halde yeni denetçi ataması davasının davalısı da şirket olmalıdır⁵¹.

Doktrinde yönetim kurulunca açılan davada şirketin taraf olduğunu ifade eden yazarlar⁵² olsa da yönetim kurulunun açtığı davanın her zaman şirket adına açıldığını söylemek mümkün değildir. Sermaye şirketlerinde genellikle, genel kurula hâkim olan pay sahipleri yönetim kurulunun şekillenmesinde de belirleyici rol oynamakta, dolayısıyla yönetim kurulu ile genel kurul arasında çatışma pek görülmemektedir. Doktrinde yönetim kurulunun bu davayı şirket adına açacağı belirtilmektedir⁵³. Yönetim kurulu davayı kurul olarak açar zira genel kurul kararlarının iptaline ilişkin davada olduğunun aksine burada yönetim kurulu üyelerine dava açma yetkisi tanınmamıştır. Ancak yönetim kurulunun bu sıfatla açacağı davanın şirket adına açıldığını, yönetim kurulunda görev yapan üyelerin aynı zamanda şirket sermayesinin yüzde onuna sahip olmaları halinde -ki çoğunlukla öyledir- buna dayanılarak açılan davanın da kendi adlarına açtıklarının kabul edilmesi gerektiği söylenebilir. Esasen değiştirilmesi istenilen denetçinin şahsından kaynaklanan haklı nedenlerin seçimden sonra ortaya çıkması durumunda genel kurul ve yönetim kurulunun ortak iradeyle hareket edip yönetim kuruluna verilen bu yetkinin kullanılması mümkündür.

3. Davada Görev, Yetki ve Yargılama Usulü

Denetçinin değiştirilmesi davasında görevli ve yetkili mahkeme, şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesidir (TTK 399/4).⁵⁴ Usul hukukundaki genel yetki kurallarına göre davalı

⁵¹ ERİŞ, Gönen: Ticari İşletme ve Şirketler, C. II, 3. Baskı, Ankara 2017, s. 2101.

⁵² DEMİRKAPI, s. 123.

⁵³ DEMİRKAPI/MERİÇ, s. 60.

⁵⁴ Doktrinde **KENDİGELEN**, mülga TTK'da kanun maddelerinde Asliye Ticaret Mahkemesi teriminin hiç kullanılmadığını, hatta beş madde dışında ticaret mahkemesi teriminin dahi kullanılmadığını, 6102 Sayılı TTK'da kanun koyucunun farklı bir tercihte bulunduğunu, ancak 6335 sayılı kanun 5/3. maddesi gereği asliye ticaret mahkemeleri ile asliye hukuk mahkemeleri arasında iş bölümü ilişkisinin görev ilişkisine dönüştürülmesi karşısında TTK'daki özel hükümlerin anlamını yitirdiğini belirtmiştir. Bkz. s.30-31; Yargıtay bir kararında, "6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 5/3 fıkrası uyarınca dava tarihi itibarıyla Asliye Hukuk Mahkemesi ile Asliye Ticaret Mahkemesi arasındaki ilişki görev ilişkisi olup,... 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 397-406. maddeleri arasında Anonim şirketin denetimi hususu ve denetçilik düzenlenmiştir. Bu durumda taraflar arasındaki davanın ticari dava olduğu açıktır. Hal böyle olunca, davaya bakmaya Ticaret Mahkemesi görevlidir. Görevle ilgili

denetçinin yerleşim yeri mahkemesi de davaya bakmakla yetkilidir. Ancak kanunun bu konudaki açık düzenlemesi karşısında yetkinin kesin olduğu hususunda kuşku bulunmamaktadır. Yani davadaki tek yetkili mahkeme şirket merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemedir ve bu durum mahkemece resen dikkate alınır. Doktrinde bazı yazarlar TTK'da şirket merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemede davanın görüleceğini düzenleyen hükümlerin mutlak yetki kuralı getirdiğini ifade etmiş ve mülga TTK'da şirket merkezinin bulunduğu yer mahkemesinin yetkili olduğuna dair yalnızca altı maddede hüküm olduğunu, yeni TTK'da bu yönde bir belirlemenin bilinçli şekilde yapıldığı hususunda şüpheler olduğunu ifade etmişlerdir. Söz konusu yazarlar HMK 14/2'de öngörülen kuralın kesin yetki kuralı olması karşısında TTK'da bu yönde bir düzenleme yapılmasının gereksiz olduğunu belirtmiştir⁵⁵.

Bazı yazarlar davada şirket ve denetçi arasındaki hukuksal bir ilişkinin sonlandırılması amaçlandığından davanın çekişmeli yargı faaliyeti olması gerektiğini belirtirken⁵⁶, bazıları ise maddede "*ilgiliiler ve denetçiler dinlenerek*" denilmek suretiyle yargılamanın dosya üzerinden yani çekişmesiz olarak yürütüleceği anlamının ortaya çıktığını ancak davanın çekişmeli bir yargılama olarak yürütülmesi gerektiğini ifade etmiştir⁵⁷. Gerçekten de kanundaki bu ibare yargılamanın dosya üzerinden yürütülmesi yani işin çekişmesiz yargı niteliğinde olması halinde önem kazanacaktır.

Aslında dava, doğası gereği seçilmiş denetçiye karşı açılması gerektiğinden denetçinin davalı sıfatına sahip olması ve yargılamanın çekişmeli olması gerekir. Fakat durum böyle kabul edildiğinde *denetçinin dinlenmesinin gerekli olduğunun* kanunda ifade edilmiş olmasının bir anlamı kalmayacaktır. Kanunda geçen bu ibare ancak denetçinin davalı olarak yargılamada yer almaması durumunda söz konusu olabileceği için kanun koyucu tarafından bu husus ayrıca ifade edilmiştir. Kanun koyucu açıkça belirtmese de yargılamanın çekişmesiz olarak dosya üze-

düzenlemeler kamu düzenine ilişkin olup, taraflar ileri sürmese dahi yargılamanın her aşamasında re'sen gözetilir. O halde, mahkemece, davaya bakma görevinin Ticaret Mahkemesine ait olduğundan bahisle görevsizlik kararı verilmesi gerekirken..." şeklinde karar vermiştir (Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, 5/2/2019, E.2016/10322, K. 2019/5634).

⁵⁵ KENDİGELEN, s. 31-32.

⁵⁶ DEMİRKAPI, s. 124.

⁵⁷ TEKİNALP, s. 489; DEMİRKAPI/BİLGİLİ, s. 435.

rinden yürütülmesini amaçladığı anlaşılmaktadır. Ancak işin niteliği gereği davanın çekişmeli yargı işi olması gerektiği açıktır.

Bu tartışmaların dışında kanunda geçen bu ibarenin bir diğer sakıncalı yönü de şudur; denetçi yargılamada, davalı sıfatıyla yer alsa da almasa da dinlenmesini zorunlu kılmak, denetçiye ulaşılamaması durumunda, yargılamanın gereksiz uzaması sonucunu doğuracaktır. Çünkü dava nitelik itibarıyla dönemsel bir işlemten kaynaklanan meselenin çözümüne ilişkindir ve kısa sürede sonlandırılması gerekir. Bu ibarenin uygulamada sorun oluşturabileceği düşünülebilir.

Bunun yanında denetçinin değiştirilmesi ve denetçi ataması birbirleriyle bağlantılı talepler olsa da esasen farklı davalardır. Yani denetçinin değiştirilmesi talebinde denetçinin davalı olarak yargılamada yer alması gerektiği ve davanın çekişmeli olduğu rahatlıkla söylenebileceği gibi yeni denetçi atama talebinin hasımsız ve çekişmesiz yargı niteliğinde olduğu söylenebilir.

Bazı yazarlar, yargılamanın uzaması halinde nasıl bir hukuki durumun ortaya çıkacağı ile ilgili olarak kanunda bir açıklık bulunmadığını, işlem güvenliği açısından seçilen denetçinin yargılamanın uzaması halinde gerçekleştirdiği denetim faaliyetinin geçerli olması gerektiğini ifade etmişlerdir.⁵⁸

Yargılama usulü açısından bir diğer sorun ise davada basit ya da yazılı yargılama usulünden hangisinin uygulanması gerektiğidir. TTK'da davanın (TTK 33/3, 34/2, 392/4, 405/1, 412, 1278) dosya üzerinden görüleceğine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Birçok davada (TTK 268/3, 437/5, 546/1, 1278/3 ve 1521) basit yargılama usulüne göre sonuçlandırılacaktır. Ancak inceleme konumuz olan dava ile ilgili yargılama usulü maddede açıkça belirtilmemiştir. HMK 316'da basit yargılama usulüne tabi davalar belirlenmiştir. Ancak anılan maddede denetçinin değiştirilmesi davası ile ilgili bir düzenleme yer almamaktadır.

Doktrinde bazı yazarlar, denetçinin değiştirilmesi davasının hangi yargılama usulüne tabi olduğuyula ilgili kanunda açık bir hüküm bulunmamakla birlikte işin niteliğine uygun olanın basit yargılama usulü olduğunu belirtmişlerdir.⁵⁹

TTK 1521'de, ticaret şirketlerinde, ortakların veya pay sahiplerinin şirketle veya birbirleriyle şirket ortaklığından veya pay sahipliğinden

⁵⁸ DEMİRKAPI, s. 134.

⁵⁹ DEMİRKAPI, s. 124.

kaynaklanan davalarda veya şirketin yönetim kurulu üyeleri, yöneticileri, müdürleri, tasfiye memurları ya da denetçilerine karşı açılacak davalarda basit yargılama usulünün uygulanacağı belirtilmiştir. Bizce de davada hangi yargılama usulünün uygulanacağı belirtilmemiş ise de anılan kanun hükmü gereği davanın basit yargılama usulüne tabi olması gerektiği ifade edilebilir.

Denetçinin değiştirilmesi yeni denetçi ataması davasında mahkemenin vereceği karar kurucu niteliktedir⁶⁰. Çünkü seçilmiş denetçi görevden alınacak yerine yeni bir denetçi atanacaktır.⁶¹

4. Dava Açma Süresi

Denetçinin değiştirilmesi davasının, yönetim kurulu tarafından denetçinin seçimi ve denetleme görevini verdiği denetçiye ilişkin olarak Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde yapılan ilandan itibaren üç hafta içerisinde açılması gerekir (TTK 399/1-5). Doktrinde üç haftalık dava açma süresiyle ilgili eleştiriler ileri sürülmüştür. Bazı yazarlar, denetçinin taraflılığı ile ilgili bir kuşkunun varlığını dava açılması için yeterli görürken sürenin üç hafta ile sınırlandırılmasının çelişkiler içerdiğini, denetçinin taraflı davrandığı hususunun üç haftalık süre içerisinde anlaşılamayacağını, dava açma süresi geçtikten sonraki dönemde de taraflı davranmaya karşı dava açılmasına engel bir durumun bulunmaması gerektiğini ileri sürmüşlerdir.⁶² TTK 400/2'de denetçinin aynı şirket için 10 yıllık süreçte en fazla 7 yıl seçileceği belirtilmiştir. Yani her yıl yeniden seçilmek koşuluyla bir denetçinin iki ya da daha fazla yıl süreyle üst üste aynı şirkete denetçi olarak atanması mümkündür. Dolayısıyla bir önceki yılın denetçisinin ertesi yıl yeniden seçilmesi halinde pay sahipleri nezdinde tarafsızlığı ile ilgili kuşklar taşınması mümkündür. Bu nedenle yukarıdaki görüşe tümünden katılmak mümkün değildir.

⁶⁰ Bkz. Davanın inşai niteliği ile ilgili **BAHTİYAR**, s. 225 dn.476.

⁶¹ **POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU**, s. 464. Aynı yönde **ÖZKORKUT**, s. 283; **ÜÇİŞİK/ÇELİK**, s. 652.

⁶² **KENDİGELEN**, s. 292-293. Bkz. aynı yönde **DEMİRKAPI**, s. 125. **BOZKURT**, Tamer: Şirketler Hukuku, 9. Baskı, Ankara 2018, s.296; Üç haftalık dava açma süresinin yetersiz olması ve bu süreden sonra da denetçinin bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile ilgili haklı nedenin ortaya çıkması durumunda sürenin haklı nedenin ortaya çıkmasından sonra başlatılması gerektiğine ilişkin bkz. **BAHTİYAR**, s. 225; Karşı yönde bkz. **BİRSEL**, Mahmut T./**SEVİ**, Ali Murat: "Anonim Şirket Denetiminde Yeni Yaklaşımlar", Ersin Çamoğluna Armağan, İstanbul 2013, s. 55.

Denetçinin TTK 399/9 gereği yönetim kurulu tarafından geçici olarak seçilmesi halinde kararın genel kurul tarafından onaylanması üzerine ilan edilmesi gerekir. İlan ile birlikte üç haftalık dava süreci başlamalıdır (TTK 300/9-1). Kanun'da öngörülen 3 haftalık süre hak düşürücü nitelikte olup⁶³ mahkeme tarafından re'sen dikkate alınması gerekir.

Kanaatimizce kanun koyucunun işin niteliği, dönemsel ve süreli olması gibi nedenlerle dava açma süresini üç haftalık süre ile sınırlamasının, hedeflenen amaca uygun bir yaklaşım olduğu düşünülebilir de denetim dönemi içerisinde sonradan ortaya çıkan nedenlerin varlığı halinde sebebin ortaya çıktığı tarihten itibaren üç hafta içerisinde de dava açma imkânının tanınması azlık ve şirket menfaatinin korunması açısından doğru bir yaklaşım olacaktır.

Alman Ticaret Kanunu (HGB) § 319 fıkra 3 hükmünde bağımsızlığa engel bir durumun denetçinin seçimi esnasında var olduğunun sonradan öğrenilmesi durumunda, bağımsızlığa engel halin öğrenildiği veya ağır kusur olmadan öğrenilmiş olması gereken tarihten itibaren iki hafta içinde mahkemeye başvurarak denetçinin görevden alınmasının ve yeni denetçinin atanmasının talep edilmesi mümkün kılınmıştır. Ancak TTK 399/4'te denetçinin bağımsızlığa engel durumunun sonradan ortaya çıkması halinde dava hakkının bulunup bulunmadığı ile ilgili bir belirleme yoktur. Doktrinde yazarlar genellikle denetçinin seçiminden sonra haklı sebebin ortaya çıkması halinde üç haftalık sürenin öğrenmeden itibaren başlayacağını kabul etmektedir⁶⁴.

5. Yargılama Gideri ve Kanun Yolları

Denetçinin değiştirilmesi davasında yargılama gideri ile ilgili Kanun'da özel bir düzenleme yer almamaktadır. Yargılama giderlerinin HMK'daki genel hükümlere göre çözümlenmesi mümkündür.

Kanun koyucu azlık ve yönetim kurulunun talebi ile atanacak denetçinin ücreti ve diğer masraflarının kim tarafından karşılanacağını belirlememiştir (TTK 399/7). Ancak bu masrafların şirket tarafından karşılanması gerekir⁶⁵.

⁶³ TEKİNALP, s. 489; ÖZKORKUT, s. 283; DEMİRKAPI, s. 125; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 652; ŞENER, Oruç Hami: Ortaklıklar Hukuku: Ders Kitabı, Seçkin, Ankara 2015, s. 443.

⁶⁴ ARI, s. 99; DEMİRKAPI, s. 125, 126; DEMİRKAPI/MERİÇ, s. 59. Karşı yönde, KOÇAK, s. 513, dn. 82.

⁶⁵ GENCER, s. 120; TEKİNALP, s. 486.

Azlık tarafından açılan davada esas itibarıyla şirketin menfaati amaçlandığından dava sonucunda verilebilecek bir ret kararında yargılama giderlerinin şirket üzerinde bırakılması da mümkün olabilir. Her olayın özelliğine göre yargılama giderinin kimin tarafından karşılanacağı belirlenebilir. Dava açmada kötü niyeti tespit edilmeyen davacılar açısından muhtemel bir ret kararında yargılama giderinin şirket üzerinde bırakılması azlık haklarının korunması açısından önemlidir.

Yönetim kurulu tarafından açılan davanın şirket adına açıldığı kabul edilerek yargılama giderlerinin verilecek bir ret kararında şirket üzerinde bırakılması ile azlık tarafından açılan davanın reddinde de aynı uygulamanın yapılmasının şirket menfaati açısından mümkün görülmesi gerekir⁶⁶.

Denetçinin mahkemece atanması kararı kesin olmasına rağmen, denetçinin değiştirilmesi ve yeni denetçi ataması kararının kesin olup olmayacağı tartışmalıdır. Bazı yazarlar TTK 399/4'e göre verilen kararın kesin olmasının maddenin bütününde hedeflenen amaca göre fıkraların birbirini tamamladığını, denetçi atamasının dönemlik iş olması ve kısa sürede uyuşmazlığın çözümünün hedef alınması dikkate alındığında kararın kesin olması gerektiğini ifade etmişlerdir⁶⁷.

Bazı yazarlar ise TTK 399/4'de öngörülen dava ile aynı maddenin 6. fıkrasındaki davanın nitelik itibarıyla birbirlerinden farklı olduğunu, 6. fıkradaki düzenlemede mahkemenin denetçi atamasının denetçi yokluğundan kaynaklandığını, 4. fıkra kapsamında açılan davada denetçinin şahsı ve tarafsızlığı ile ilgili iddiaların tartışıldığı, dolayısıyla çekişmeli yargılamaya konu meselinin sonuçlanması halinde taraflara temyiz hakkı tanınmamasının hak ihlalleri sonucunu doğuracağını belirtilmişlerdir⁶⁸.

⁶⁶ DEMİRKAPI, s. 125.

⁶⁷ Bkz. ÖZKORKUT, s. 285; ÜÇİŞİK/ÇELİK, s. 652. KENDİGELEN, TTK'nın 399/6. maddesinde mahkemece denetçi ataması kararının kesin olduğu belirtilmesine rağmen benzer bir cümleye 4. fıkrada da yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir, s. 294. Aynı yönde ARI, s. 477; GENCER, s. 123; BAHTİYAR, s. 225; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU bu konuda net bir görüş belirtmemiştir. Yazar 399. maddenin 4. ve 6. fıkraları arasında önemli fark olduğunu, 4. fıkra kapsamında açılan davada esasen güven sorunu söz konusu olması nedeniyle kararın kesin olduğunun savunulabileceğini belirtmiştir. s. 464-465.

⁶⁸ DEMİRKAPI, s. 134; DEMİRKAPI/BİLGİLİ, s. 435; Kararın temyize tabi olduğu yönünde bkz. TEKİNALP s. 489.

Kanaatimizce davanın çekişmeli işlerden olması ve denetçinin şahsı ve tarafsızlığı ile ilgili sübjektif meselelerin çözüme kavuşturulmasının konu edinildiği dikkate alındığında verilen kararın kişisel hakları etkileyeceği açıktır. Bu itibarla özellikle denetçinin değiştirilmesi talebi açısından, kararın temyize tabi olmaması hak ihlallerine neden olabilecektir. Bu açıdan karara karşı kanun yolunun açık olması gerektiğini düşünüyoruz.

Yargıtay konuyla ilgili bir kararında, şirketçe atanan denetçinin görevden alınarak yerine bağımsız bir denetçinin atanması istemine ilişkin açılan davada verilen kararın kararın kesin olduğuna hükmetmiştir⁶⁹.

Denetçinin değiştirilmesi ve yeni denetçi ataması davası ile ilgili mahkemece verilen kararların kesin nitelikte olmasından dolayı uygulama birliğinin sağlanması pek mümkün görünmemektedir. Bunun yanında uygulamada genellikle denetçinin şahsı ve tarafsızlığı ile ilgili iddialar şirket genel kurulunca denetçi seçimine ilişkin kararlara karşı açılan iptal davalarında ileri sürüldüğü görülmektedir. Dolayısıyla denetçi seçiminden sonra denetçinin şahsına ve tarafsızlığına ilişkin itirazları konu alan davalara uygulamada pek sık rastlanmamaktadır.

6. Davanın Sonuçları

Mahkeme tarafından denetçinin görevden alınması kararı ile birlikte şirket ile denetçi arasındaki hukuki ilişki sona erecektir. Dava bozucu yenilik doğuran bir dava olduğundan mahkemenin kararı ileriye doğru etki doğuracaktır. Görevden alma kararı ile birlikte yeni denetçinin atamasına da karar verilmesi gerekir. Bu, görevden alma kararının doğal bir sonucudur. Ancak şirkette birden fazla denetçi varsa ve diğer denetçiler şirket için denetim faaliyetini icra etmede yeterli oldukları anlaşılıyorsa mahkeme yeni denetçi atamasına karar vermeyebilir.

Doktrinde görevden alma kararı verilmeden önce denetçinin haklı sebeple fesih talebinde bulunması durumunda mahkemenin davanın konusuz kalması nedeniyle karar verilmesine yer olmadığına karar vermesi gerektiği ve kanunun son fıkra hükmüne göre, denetçinin yönetim kurulu tarafından atanarak genel kurulun onayına sunulacağı ifade edilmiştir⁷⁰. Kanaatimizce, usul ekonomisi açısından bu yaklaşım yerinde değildir. Zira dava konusu olan bir meselede şirket, yönetim kurulu

⁶⁹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 1/7/2014 tarih, E. 2014/5407, K.2014/12581.

⁷⁰ DEMİRKAPI, s. 133.

veya azlığın doğrudan ya da dolaylı olarak dahil olduğu bir yargısal süreci sırf bu nedenle sonlandırarak yeniden yönetim kurulu ve genel kurul eliyle denetçi atama sürecinin başlatılmasının hiçbir yararı olmadığı gibi gereksiz zaman kaybına neden olacaktır. Dolayısıyla mahkemenin yargılamayı sonlandırmadan denetçi atamasına karar vermesi uygun olacaktır.

Mahkeme tarafından atanan yeni denetçinin göreve başlayabilmesi için şirketle denetçi arasında sözleşme yapılması gerekir. Atanan denetçinin sözleşmeye imza atmaması da mümkündür. Yargılama sırasında denetçi davayı kabul ederse bu durum sözleşmenin feshi olarak kabul edilerek geçici denetçi atamasının yönetim kurulu tarafından yapılması gerekir.

SONUÇ

Azlığa denetçinin değiştirilmesini talep hakkı tanınması, anonim şirketlerde hâkim çoğunluk pay sahiplerine karşı azlığın korunması adına şirket içi menfaat dengesini sağlayan önemli araçlardan birisidir. Bu yönüyle denetçinin değiştirilmesi ve yeni denetçi ataması davası da söz konusu dengenin sağlanmasının aracı olarak 6102 sayılı TTK ile öngörülmüştür. Ancak bu hakkın kapsam ve sınırları ile ilgili yapılan düzenlemeler tartışmaya açıktır.

Nitekim doktrinde davanın niteliği ve şartları ile ilgili farklı görüşler ileri sürüldüğü gibi uygulamada da bu görüşlere paralel ortaya çıkabilecek muhtemel problemlerin dava nedeniyle hakkı etkilenecek kişiler açısından olumsuz sonuçlar doğurması mümkündür.

Denetçinin değiştirilmesi davası 6102 sayılı TTK'nın ilk halinde tüm sermaye şirketleri için öngörülmüş olmakla birlikte 6335 sayılı kanun değişikliği ile denetime tabi şirketlerin kapsamı daraltılmıştır. Kapsam dışı bırakılan şirketler faaliyetlerini halen denetimsiz sürdürmektedir. Bu, azlığın denetçinin değiştirilmesini talep hakkını kısıtlayan temel sorunlardan birisidir.

Bununla birlikte azlığın dava açma hakkına getirilen sınırlamalarla ilgili kanun gerekçesinde tatmin edici açıklamalara yer verilmemektedir. Hâkim pay sahipleri ile azlık arasındaki dengenin azlık lehine bozulmaması için dava açma hakkına bazı sınırlamalar getirilmesi doğaldır. Örneğin, belirli pay oranına ulaşan azlığa bu hakkın tanınması gibi. Ancak seçimin yapıldığı genel kurul toplantısı tarihinden itibaren geriye doğru en az üç aydan beri şirketin pay sahibi sıfatını taşıyor olması şar-

tının hangi amaçla getirildiği anlaşılammaktadır. Olması gereken hukuk açısından, şirkete önemli yatırım yapmış ve ciddi oranda pay sahibi olan paydaşa da dava açma hakkı tanınmalıdır.

TTK 439'da azlığın özel denetçi talebiyle ilgili olarak payları belirli bir itibarî değere ulaşan azlık paydaşa bu hak tanınmışken denetçinin değiştirilmesi davası açma hakkı tanınmaması önemli bir eksiklik olarak görülmektedir.

Dava açma süresinin üç hafta ile sınırlandırılması makul görülebilirse de anılan süre geçtikten sonra ortaya çıkan sebeplere dayanarak azlığın dava açma hakkının kanunda açıkça tanınmaması da bir eksikliktir.

TTK'nın birçok maddesinde davaların hangi yargılama usulüne tabi olduğu ve kararın niteliği ile ilgili düzenlemelerin yer aldığı görülmektedir. Denetçinin değiştirilmesi davası ve yine denetçi ataması davası ile ilgili kanunda açık bir düzenleme yapılmaması uygulamada problemlere yol açabilecektir. Ayrıca azlığın dava açma hakkının sınırlandırılmaması açısından yargılama giderlerinin şirket üzerinde bırakılması-na ilişkin düzenlemelerin de yapılması gereklidir.

Bu dava ile ilgili en önemli sorunlardan birisi karara karşı kanun yolunun açık olup olmadığıdır. Niteliği itibariyle davanın denetçinin kişilik haklarına etki eden bir yönü olduğu açıktır. Bunun yanında birtakım nedenlerle şirket yararına hareket edip etmeyeceği tartışmalı olan denetçilerin değiştirilmesi de azlık ve şirket menfaatinin korunması açısından önemli bir sorundur. Tarafların bu konudaki menfaatleri dikkate alındığında kanunda, kanun yolu ile ilgili açık düzenleme yapılması gerekmektedir. Nitekim kanunun yürürlüğe girdiği dönemde Yargıtay'ın iş yükü göz önüne alınarak dava ile ilgili açıkça kanun yolu öngörülmemiş ise de 20/7/2016 tarihinde istinaf kanun yoluna işlerlik kazandırılmasıyla en azından istinaf yolunun bu davalar için öngörülmesi uygun olacak, bu aynı zamanda uygulama birliğinin sağlanmasına da yol açabilecektir.

Netice olarak problemleri yönleri olsa da denetçinin değiştirilmesi ve yeni denetçi atanması talep hakkı azlık haklarının korunması açısından oldukça önemli ve yerinde bir düzenlemedir.

KAYNAKÇA

- AKSOY**, Mehmet Ali / **AKSOY**, Emine Ebru: "Ticaret Kanunu Kapsamında Sermaye Şirketlerinde Bağımsız Denetim", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 2, 2017, s.21-52.
- ARI**, Zekeriyya: Şirketler Hukuku, Karahan, Sami (Editör), 2. Baskı, Konya 2013.
- ARI**, Zekeriyya: Anonim Şirketlerde Denetçi Sorumluluğunun Sınırlanması, Ankara 2012.
- AYHAN**, Rıza/**ÇAĞLAR**, Hayrettin/**ÖZDAMAR**, Mehmet: Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 5. Baskı, Ankara 2023.
- BAHTİYAR**, Mehmet: Ortaklıklar Hukuku, 16. Baskı, İstanbul 2022.
- BARUT**, Halime: "6762 ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunlarında Anonim Ortaklıklarda Azınlık Hakları", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C. 1, S. 8, 2012, s.141-186.
- BAŞER DOĞAN**, Zehra: Türk ve Alman Hukukunda Anonim Şirketlerde Denetçinin Sır Saklama Yükümlülüğü, Ankara 2018.
- BİLGİLİ**, Fatih/**DEMİRKAPI**, Ertan: Şirketler Hukuku, Bursa 2017.
- BİLGİLİ**, Fatih/**DEMİRKAPI**, Ertan: Şirketler Hukuku Dersleri, Bursa 2013 (Şirketler Hukuku Dersleri).
- BİRSEL**, Mahmut T./**SEVİ**, Ali Murat: "Anonim Şirket Denetiminde Yeni Yaklaşımlar", Ersin Çamoğluna Armağan, İstanbul 2013, s. 33-60.
- BOZKURT**, Tamer: Şirketler Hukuku, 9. Baskı, Ankara 2018.
- DEMİRKAPI**, Ertan: Anonim Şirketin Denetimine İlişkin Esaslar Işığında Azınlığın (Azlığın) Denetçinin Değiştirilmesini Dava Hakkı, Anonim Şirketlerde Azınlık Hakları, Ulusoy, Erol (Editör), Ankara 2014.
- DEMİRKAPI**, Ertan/**MERİÇ**, Nedim: Anonim Şirkette Denetçinin Değiştirilmesi Davasının Azınlık Tarafından Açılması Halinde Usul Hukukuna İlişkin Sorunlar, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 30 S. 2, Haziran 2014, s. 23-73.
- EBKE**, Werner F.: Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch: HGB, Band 4: Drittes Buch Handelsbücher §§ 238-342r HGB, München 2024.
- ERİŞ**, Gönen: Ticari İşletme ve Şirketler, C. II, 3. Baskı, Ankara 2017.

- GENCER**, Hasan: Anonim Şirketlerde Azınlık ve Azınlık Hakları, Ankara 2019.
- HELVACI** Mehmet; : “Anonim Ortaklıkta Ticaret Kanunundan Kaynaklanan Azınlık Haklarının Hukuki Niteliği ve Tanımı”, Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Armağan, İstanbul, 1998, s. 297-310..
- HOPT**, Klaus J.: Handlungsbuch, Band 9, München 2024.
- KARASU**, Rauf: Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2015.
- KARAMAN/COŞGUN**, Özlem: “Anonim Şirketlerde Denetçi Seçimine İlişkin Genel Kurul Kararının İptali, Hükümsüzlüğü, Görevden Alınma Davası ve Yeni Denetçinin Seçimi” Terazi Hukuk Dergisi, S: 198, Şubat 2023, s. 56-66.
- KENDİGELEN**, Abuzer: Yeni Türk Ticaret Kanunu: Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 3. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016.
- KENDİGELEN**, Abuzer: Türk Ticaret Kanunu, 2. Baskı, İstanbul 2012.
- KIRCA**, İsmail/**ŞEHİRALİ ÇELİK**, Feyzan /**MANAVGAT**, Çağlar: Anonim Şirketler Hukuku C I, Ankara 2013.
- KOÇAK**, Mahmut Arif: “Denetçinin Görevden Alınması ve Yeni Denetçi Atanması Davası”, Ord.Prof. Dr. Şevket Memed Ali Bilgin’in Anısına Armağan, İstanbul 2021, s. 494-498.
- MEMİŞ**, Tekin: “Şirketler Hukukunda Denetim”, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVI, S. 3-4, 2012, s. 151-186.
- MERİÇ**, Nedim / **DEMİRKAPI**, Ertan: “Anonim Şirkette Denetçinin Değiştirilmesi Davasının Azınlık Tarafından Açılması Halinde Usul Hukukuna İlişkin Sorunlar”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 30, S. 2, 2014, s. 23-75.
- ÖZKORKUT**, Korkut: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Açısından Anonim Şirketlerde Bağımsız Denetim, Ankara 2013.
- POROY**, Reha /**TEKİNALP**, Ünal /**ÇAMOĞLU**, Ersin, Ortaklıklar Hukuku-I, İstanbul 2014.
- PULAŞLI**, Hasan: Şirketler Hukuku Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2015.
- ŞENER**, Oruç Hami: Ortaklıklar Hukuku: Ders Kitabı, Seçkin, Ankara 2015.

- TEKİNALP**, Ünal: Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 4. Baskı, İstanbul 2015.
- TOPÇUOĞLU**, Metin: Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Bağımsız Denetçi ve Sorumluluğu, 2. Baskı, Ankara 2012.
- TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ**, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Toplantıları I-II-III, Ankara 2008.
- ULUSOY**, Erol: Anonim Şirketlerde Azınlık Pay Sahiplerinin Şirketten Çıkarılması, Anonim Şirketlerde Azınlık Hakları, Ulusoy, Erol (Editör), Ankara 2014.
- ÜÇİŞİK**, Güzin/**ÇELİK**, Aydın: Anonim Ortaklıklar Hukuku, 1. Cilt, Ankara 2013.
- YAVUZ**, Mustafa: "Sermaye Şirketlerinde Denetçinin Görevden Alınması ve Yerine Denetçi Atanması İçin Ortakların Dava Açabilme Hakkı" Vergi Dünyası, C. 41, S. 481, Eylül 2021.